

בס"ד. שיחת ליל נר ה' דחנוכה, ה'תשי"ט.

— לתלמידי ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש, בחדרו הק' —

בלתי מוגה

א. נס חנוכה הי' בשני ענינים¹: בנוגע למלחמה, ובנוגע לפך השמן². אבל הקביעות דחנוכה ("על איזה נס קבעוה"³) — שעל זה מברכים "שעשה נסים", ועז"נ העילוי ש"אינן בטלים לעולם"⁴ — הרי זה נס השמן בנוגע לנרות (כמבואר בכ"מ טעם הדבר⁵).

ב. ובהנוגע אלינו:

ענין פך השמן דחנוכה כפשוטו הוא — שממנו יצקו שמן למנורה כדי להאיר, והאור הי' למעלה מדרך הטבע, אבל התחלתו היתה בטבע, שהרי ש"הי' בו .. להדליק יום אחד"⁶ (וזהו א' הטעמים שקבעו ימי חנוכה שמונה ימים⁶ — כיון שהי' צורך בדבר מסויים שעליו תחול הברכה, כדי שתהי' איזה אחיזה בטבע).

וכן הוא בעבודת האדם — שהאור הוא "נר מצוה ותורה אור"⁷, והתחלתו צריכה להיות בטבע, כי, אע"פ שתורה ומצוותי' הם למעלה מן הטבע, שהרי זה חכמתו ורצונו של הקב"ה, שאינם עניני הטבע כלל, מ"מ, החידוש דתומ"צ הוא שניתנו באופן שיעלו את הטבע וימשיכו בו את הלמעלה מן הטבע, ולכן בהכרח שתהי' אחיזה בטבע.

ובאופן כזה היא גם עבודת האדם: אע"פ שתכלית העבודה היא הענין ד"אמליכתי' למעלה ולמטה ולד' רוחות"⁸, שזהו הענין ד"אחד"⁹, ענין המסירת נפש, למעלה מהטבע, מ"מ, התחלת העבודה צ"ל באופן הקשור עם טבע — החל מאמירת "מודה אני לפניך", שזוהי הודאה שנדרשת קודם הטעם ודעת, שזהו ענין שהוא עדיין בדרגות התחתונות שבטבע, ואח"כ באה העבודה ע"פ טעם ודעת, ולאח"ז מגיעים לענין ד"בכל מאדך"¹⁰ — לצאת מכל הגבלות הטבע.

(1) ראה גם שיחת ליל נר ה' דחנוכה תשי"ג ס"ב (תומ"מ ח"ז ע' 241). וש"נ.
 (2) שבת כא, ב.
 (3) פרש"י שם.
 (4) ראה רמב"ן ר"פ בהעלותך.
 (5) ראה גם שיחת מוצאי נר ה' דחנוכה דאשתקד ס"ד (תומ"מ חכ"א ע' 302). וש"נ.
 (6) ראה אנציק' תלמודית (כרך טז) ערך חנוכה בתחלתו (ע' רמ ואילך). וש"נ.
 (7) משלי ו, כג.
 (8) ברכות יג, ב.
 (9) ואתחנן ו, ד.
 (10) שם, ה.

ג. וכן הוא בלימוד התורה: התכלית היא שהלימוד יהי' באופן ד"תען לשוני אמרתך"¹¹, "כעונה אחר הקורא"¹²; אבל, הדרך לבוא לזה היא — עי"ז שלומד תחילה בהבנה והשגה, ומתעמק בזה בכל שכלו, בחכמה בינה ודעת, שהם מהכחות פנימיים שבנפשו, ולאח"ז יכול להגיע לאופן הלימוד שעליו נאמר "תען לשוני אמרתך", שאינו אלא "כעונה אחר הקורא" — הקב"ה ש"קורא ושונה כנגדו"¹³.

ולכן מצינו בתורה גופא, שיש בה כמה חלקים שנקראים בשם "לחם", "מים", "יין" ו"שמן", ובכללות הרי זו החלוקה לנגלה דתורה (לחם ומים) ופנימיות התורה (יין ושמן)¹⁴ — שהסדר הוא שהתחלה היא מהלימוד הקשור עם הבנה והשגה, שזהו הלימוד של נגלה דתורה, ולאח"ז מגיעים ל"יין" ולאח"ז גם ל"שמן" שבתורה.

וכשם שבענין העבודה, אם יהודי ישאר תמיד בעבודתו באופן של מדידה והגבלה, ולא יגיע לעולם לדרגא ד"בכל מאדך", הנה על זה נאמר בגמרא¹⁵ שפרשה שני' דק"ש שלא נאמר בה "בכל מאדך" היא בבחינת "אין עושין רצונו של מקום" — הרי מובן שכן הוא גם בלימוד התורה, שכאשר נשארים בלימוד הנגלה ("לחם") בלבד, ולא מגיעים ללימוד פנימיות התורה, שזהו"ע ד"בכל מאדך" שבתורה, הרי זה בבחינת "אין עושין רצונו של מקום".

ומובן גם בפשטות — דכיון שהקב"ה נתן בתורה לא רק פשט רמז ודרוש, אלא גם סוד, הנה האומר "שמועה זו נאה וזו אינה נאה", חלק זה בתורה מוצא חן בעיניו, וחלק זה, אף שהוא חלק בתורה, אין זה מתאים ("אינו נאה") עבורו, הרי זה היפך רצון הבורא (כפי שנתפרש העונש על זה בגמרא במסכת עירובין¹⁶).

וענין זה הוא דבר המוכרח בכל הזמנים מאז שנתגלתה פנימיות התורה, ובפרט כשאוחזים כבר באמצע הלימוד, הרי בודאי שאין להסתפק ("מ'זאָל זיך ניט אָפּשטעלן") בלימוד הנגלה, אלא להגיע מ"לחם" ו"מים" גם ל"יין" ו"שמן" שבתורה.

ד. והנה, מצינו ש"טעמי תורה" יתגלו רק לעתיד לבוא¹⁷, ואילו עכשיו הרי זה רק מעין זה, בבחינת "טועמי' חיים זכו"¹⁸. והיינו, שיש

11) תהלים קיט, קעב. 12) ע"ד סוכה לח, ב. 13) ראה תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד. 14) ברכות לה, ב ובחדא"ג מהרש"א שם. וראה לקו"ש ח"י"ב ע' 98. וש"נ. 15) סד, א. 16) ראה פרש"י שה"ש א, ב. 17) ראה לקו"ש ח"כ ע' 173. וש"נ. 18) ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' קפ. וש"נ.

כמה דרגות בפנימיות התורה גופא, אפילו בדרגא העליונה שבפנימיות התורה שנקראת בשם "שמן", ובכללות — כדברי הגמרא במסכת מנחות¹⁹ — "שלשה שמנים"²⁰.

ובהקדמה — שזהו כמו כל עניני ההשתלשלות שנחלקים בכללות לג' חלקים, "תלת עלמין"²¹: בריאה יצירה ועשי'. ולכן גם עבודת האדם היא בג' הענינים דמחשבה דיבור ומעשה. ולכן גם מה שצריכים להיות חדורים בלימוד פנימיות התורה ובאופן שיביא לידי מעשה, יש בזה ג' חלקים-דרגות, שנקראים "שלשה שמנים".

ונס חנוכה שהי' במנורה, קשור עם הדרגא היותר נעלית שבשמן — "הראשון למנורה"¹⁹.

ה. והענין בזה:

מבואר בכ"מ²² שכללות ענין השמן — שעל ידו מדליקים נר ונעשה אור (כנ"ל ס"ב) — מורה על החכמה ושכל שבאדם, ש"מאירה" את דרכו, לידע את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה.

ובענין השכל — שעל ידו נעשה אצלו אור — יש בכללות שלש דרגות: (א) ענין השכל כפי שמשמשים בו בהנוגע לפועל, וממנו נמשך במחשבה דיבור ומעשה, ובלשון החסידות נקרא "מוחין שבמדות". (ב) ענין השכל כמו שהוא לעצמו, ובכללות נקרא בשם חכמה. (ג) מקור השכל, כפי שנקרא בלשון החסידות: חכמה סתימאה או כח המשכיל.

והחילוק ביניהם: "מוחין שבמדות" — הם במדידה והגבלה של העולם. מוחין כמו שהן לעצמן — אינם במדידה והגבלה של העולם, אבל הם במדידה והגבלה של האדם, שהרי הם כחות פנימיים של הנפש. וכח המשכיל — הוא גם למעלה ממדידה והגבלה של האדם, שלכן אפילו בכלי שכלו אינו יכול לתפסו.

ו. וענינם בעבודת האדם:

ישנה הנהגת האדם — "המעשה אשר יעשון" — בהיותו בעולם, שכללותה היא ההנהגה של בעלי עסקים; וישנה גם הנהגת האדם מצד פעולת התורה בעולם (לא מבחוץ לעולם, אלא בעולם, אבל כפי שהתורה פועלת בעולם), שכללותה היא ההנהגה של יושבי אוהל.

שמחת בית השואבה תשי"ב.

19) פו, א.

21) זח"ג קצ, ב.

20) בהבא לקמן — ראה לקו"ש ח"א ע'

22) ראה תר"מ סה"מ שם ע' קעה. וש"נ.

170 ואלך — משיחה זו, בשילוב שיחת

וישנה גם ההנהגה המתאימה לתכלית העבודה בשני הסוגים דיושבי אוהל ובעלי עסקים — "בכל מאדך" (עי"ז שמגיעים לכחות המקיפים, ועל ידם — לעצם הנפש, שזוהי הדרגא היותר עליונה בשמן), שענין זה ישנו הן אצל בעלי עסקים — ש"בכל מאדך" פירושו "בכל ממונך"²³, והן אצל יושבי אוהל, בעבודתם בתורה ותפלה — ש"בכל מאדך" פירושו "בכל מדה ומדה שמודד לך"²³, שיתעלה למעלה מזה.

ומזה מובן בנוגע לתלמידי הישיבה שהם בדרגא נעלית יותר הן מבעלי עסקים והן מיושבי אוהל — שהרי עדיין לא יצאו לעולם, אלא נמצאים בדי' אמות של תורה ותפלה — שעבודתם צ"ל באופן שבכל עת ובכל שעה יגיעו דוקא לדרגא היותר עליונה בשמן, "ראשון למנורה": בעבודה — עבודה שלמעלה מהגבלה, ובלימוד התורה — לימוד בהתמדה ושקידה שלמעלה מדידה והגבלה, הן בנוגע לזמן, למעלה מהגבלת זמני הלימוד בכתלי הישיבה, והן בתורה עצמה — בחלק התורה שהוא למעלה מדידה והגבלה לא רק של העולם אלא אפילו של האדם, שזהו"ע ה"שמן" שלמעלה אפילו מ"יין" שבתורה (כנ"ל ס"ה)²⁴.

ובפשטות — ללמוד פנימיות התורה לאחרי הקדמת עבודת התפלה, שעל ידה נעשה חילוק לא רק בלימוד נגלה דתורה, אלא אפילו בלימוד פנימיות התורה — אף שהלימוד הוא רק אודות אלקות, ולכאורה מהו הצורך בהקדמת עבודת התפלה — כיון שבפנימיות התורה גופא ישנו אופן כפי שנקראת בשם "יין", שהו"ע של הבנה והשגה (אלא שזוהי הבנה והשגה של פנימיות התורה), אך כדי שענין זה יחדור את כל מציאותו, יש צורך בענין ה"שמן", שהו"ע "רזין דרזין", למעלה אפילו מהבנה והשגה כפי שהיא בפנימיות התורה, שכן, כמו כל הענינים שבתורה שיש בהם כלל ופרט²⁵, יש גם ב"שמן" גופא כל ג' החילוקים ד"לחם" "יין" ו"שמן", וכן ה"שלשה שמנים": חכמה כפי שבאה בנוגע לפועל, חכמה כפי שהיא בפני עצמה, וחכמה סתימאה, כח המשכיל (כנ"ל ס"ה).

ז. ובנוגע לפועל:

תלמידי הישיבות, בכל הכיתות (לאחרי בר-מצוה, ובתור הכנה — עוד מקודם לזה), צריך שיהיו להם זמנים קבועים בשעות היום ללימוד החסידות, פנימיות התורה — קביעות בנפש²⁶, באופן ש"קבוע לא

(23) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י תשי"ג ס"ח ואילך (תו"מ ח"ז ע' 244 ואילך).
 עה"פ. (25) ראה גם תו"מ חכ"ב ע' 145. ושי"ג.
 (24) ראה גם שיחת ליל נר ה' דחנוכה (26) ראה אוה"ת נ"ך (כרך א) ע' לו. המשך

בטיל²⁷, מבלי הבט על הכמות — באופן שיחדור אצלם בכל היום, כך, שגם בשעה שלומדים נגלה וגם בשעה שמקיימים מצוות וגם בשעה שעוסקים בעבודה ד"בכל דרכיך דעהו"²⁸, יהיו כל הענינים חדורים ב"שמן", וב"שמן" גופא — ה"שמן" הראשון, "ראשון למנורה"¹⁹.

ועוד זאת:

כשצריכים לפעול ענין ש"אינו בטל לעולם", שאין בו שינויים — הנה גם בעבודת האדם הרי זה צריך להיות מדרגא בנפש שאין בה שינויים, שזהו למעלה מכמו שהנפש היא בעולם, ולמעלה מהמדידות וההגבלות של הנפש — מבחי' המקיפים שבנפש, שקשור עם עצמות הנפש.

וזהו הכלי להתקשר עם א"ס, כמבואר בחסידות²⁹ שבחכמה (שמן) שורה אור א"ס, "משום שא"ס ב"ה הוא אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו, וזו היא מדריגת החכמה" (כמ"ש בתניא³⁰).

וכיון שמבקשים ומצווים על זה, בודאי נותנים תחילה כחות על זה³¹. והיינו, שרבותינו נשיאינו, מייסדי הישיבה וגם המנהלים שלה בהוה, נותנים כחות לכל אלו שנכנסים בד' אמות אלו, שבכל יום ויום (לא רק ביום השבת, יו"ט וימים נוראים, אלא אפילו בימות החול), יהיו אצלם הזמנים שבהם יאחזו בענין ה"שמן", ולאח"ז מפעפע השמן³² בכל דבר ובכל מקום, שחודר בכל כ"ד שעות המעת-לעת, שיהיו נעשים דבר שָׁמֵן.

וזהו הנתנת-כח שגם בצאתו לעולם יקח עמו מ"שמן" זה — "שמן ראשון" — על כל חייו היום-יומיים, וילך לבטח דרכו, באופן המואר ב"נר מצוה ותורה אור" ו"מאור"³³ שבתורה, ואור זה יאיר גם בכל עניניו בעולם, באופן ש"בכל דרכיך דעהו".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לכל אחד מהתלמידים שיחיו שלומדים חסידות — שקל (דולר) אחד].

(30) פל"ה בהגהה.
 (31) ראה כתובות סז, רע"א. ע"ז ג, סע"א.
 תנחומא נשא יא. ועוד.
 (32) ראה חולין צז, רע"א. שו"ע יו"ד סק"ה ס"ה.
 (33) ראה ירושלמי פ"א ה"ז ובקה"ע שם.
 פתיחתא דאיכ"ר ב וביפה ענף שם.

תער"ב ח"א פ"ד (ע' ז). לקו"ד ח"א ז, א.
 (27) ראה זבחים עג, ב ובתוד"ה אלא.
 ועוד. עט סופר (להרא"ז סופר) על סוגיות
 הש"ס כלל קבוע. וש"נ.
 (28) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות
 ספ"ג.
 (29) ראה תו"א תצוה פא, ג ואילך. ובכ"מ.